

ונוהגים לערוך התוועדות ברוב עם¹⁰.
 "י' כסלו הוא זמן הלידה של חסיד, י"ט כסלו היא הברית; בין י' וי"ט כסלו היא הלידה".
 ההתחלה היא מ'י'. התוועדות חסידית היא ידתו של חסיד¹².

יום חמישי

י"ד בכסלו

יום חתונת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו עם הרבנית מרת חיה-מושקא ע"ה, בת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע – ביום ג' פרשת וישלח, י"ד בכסלו תרפ"ט, בעיר ווארשא¹³.
 מעלת היום, בלשון הרבי¹⁴: "בכלל, חתונה

היא עניין כללי אצל איש פרטי. אולם אצלי, הרי היתה זו הדרך לכך שהוכנסתי לעניינים הכלליים... והרי זה היום בו נוצר הקשר שלי עמכם, יעזור השם-יתברך שנראה פרי טוב בעמלנו".

* הכנות ל"ט כסלו: "לפני ראש-השנה של חסידות צריכים גם-כן [את] ההקדמות על-דרך [ההכנות וכו'] דימי הסליחות וחודש אלול¹⁵".

יום שישי

ט"ו בכסלו

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה – ליל שישי (יום חמישי בלילה) כל הלילה.

קודשי הוצאת קה"ת.

10 לוח כולל חב"ד. פרשת המאסר והגאולה – במבוא לקונטרס יבד קודשי הניל, ביספר התולדות – אדמו"ר האמצעי הניל, פרק ח. רשימותי חוברת סט, ובספר דלהלן. בשנת תשנ"ח יצא לאור תיק המסמכים הממשלתי בקשר למאסר והגאולה (ימאסר וגאולת אדמו"ר האמצעי" בהוצאת קה"ת ואגודת שמי"ר), ושם בעמ' 23-21: י' כסלו תקפ"ו – שוחרר לביתו; יא כסלו תקפ"ז) – זיכוי ע"י בית המשפט העליון אשר במוהילוב; כא כסלו תקפ"ח (לאחר ההסתלקות, שלא ידעו ממנה שם) – זיכוי סופי בסנטא אשר בפטרבורג.

להעיר מהשייכות המיוחדת דהתוועדות חסידית ליו"ד כסלו – ע"פ המבואר... שיו"ד כסלו הוא עניין הלידה של חסיד, והתוועדות חסידית היא הלידה של חסיד (משיחת שי"פ ויצא תשמי"ז – ליקוטי שיחות, כרך כה, עמ' 353

הערה 49.

11 ייתכן שזה מסביר גם מדוע הברית לכאורה אינה ביום השמיני.
 12 ליקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 976. ספר-המנהגים עמ' 90. כפל הלשון צריך ביאור. ואולי הכוונה שהתחלה היא ביו"ד, שעניינה ביטול.
 13 כן הוא הכתיב של שם העיר באג"ק בלה"ק של כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ ושל הרב. פרטי העניינים דאז נלקטו בספר ימי מלך' (ח"א) פרק עשירי. וראה גם יתורת מנחם – דרושי חתונה' (קה"ת, תשי"ס) מאמרי החתונה, ומאמרי הרבי המיוסדים וכו' על המאמרים הני"ל.
 14 שיחות קודש תשי"ד עמ' קיט (ובמהדורה החדשה ס"ע 117). ימי מלך' שם עמ' 272.
 15 ספר-המנהגים עמ' 92.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהדה"ק רלו"י מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקצד

ערב שבת-קודש
 פרשת ויצא
 ח' בכסלו ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות. ולדבר גם בקשר להכנות דרבי להתוודעויות די"ט כסלו, ולהמשיכן בהתוודעויות דחנוכה.¹

פשוט שאם מאיזו סיבה שתהיה לא נעשה הנ"ל או חלקו ביום השנה, צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים.²

שחרית: בקריאת התורה קוראים תמיד "יששכר" בשי"ן אחת.³

הפטרה: "ועמי תלואים... על תלמי שדי. ויברח יעקב... ובנביא נשמר" (הושע יא, ז – יב, ד).⁴

מנחה: אין אומרים 'צדקתך'.⁵

יום ראשון

י" בכסלו

הג הגאולה – בו נשתחרר כ"ק אדמו"ר האמצעי נ"ע ממאסרו בוויטבסק בשנת תקפ"ז,⁶ והוא יום שמחה לאנ"ש, ואין אומרים בו תחנון.

המקום בקריאת שם זה, שמעולם לא התערב כבוי"ב, ובמילא תלוי הדבר בעובדה מיהו היבעל קורא. וצ"ע. סקירות ודיון בענין זה בקבצים: 'המעין' תשכ"ז. 'צפונות' גיליון יז.

7) ספר-המנהגים עמ' 32. לוח כולל-חב"ד.
8) לוח כולל-חב"ד. אודות יו"ד כסלו היתה 'משנה ראשונה' לומר תחנון (רק) במנחה שלפניו, ראה המובא ברישימת עניינים וסיפורים (המרהיבים) מהזרות קראוס הע' 80. כמובא שם, הימשה אחרונה: שלא לאומרו, היתה כבר בשנת תרצ"ג – רשימות' סט עמ' 6. בלוח יומי של הרבי באנגליה לשנת תשי"ג, לא נזכר יו"ד כסלו, אבל בלוח שנת תשי"ד הזכירו.

9) ואף בש"פ ויצא, טי כסלו תקפ"ז, נבטער על גאולתו (יספר התולדות הנייל, עמ' 113) – לא נקבע בשעתו יום זה ליו"ט כמו בחג הגאולה י"ב תמוז שהוא יום בשורה; כשם שחג הגאולה הזה עצמו לא נקבע כל כך, לפי שבשנה שלאחריה נסתלק אדמו"ר האמצעי, כמבואר בקונטרס 'בד

שבת-קודש, פרשת ויצא

ט' בכסלו

יום ההולדת (בשנת תקל"ד) וההסתלקות-הילולא (בשנת תקפ"ח, ומנוחתו כבוד בעיר ניעז'ין) של כ"ק אדמו"ר האמצעי רבנו דובער נ"ע, דור שני לנשיאי חב"ד (שנות הנשיאות: תקע"ד – תקפ"ח).¹

יום התוועדות.

כל אחר ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כדי להוסיף:

(א) בלימוד תורתו של בעל יום-ההולדת וההילולא, ובאופן ד'רחובות הנהר'.²

(ב) בעבודת התפילה.

(ג) בנתינת צדקה, ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת או למוסדות העוסקים בעבודתו ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי-מקומו.³

(ד) לקיים התוועדות של שמחה, בה יקבלו

1) פרשת חיינו וסיפורי הסתלקותו נדפסו ביספר התולדות – אדמו"ר האמצעי הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשל"ו.

2) שיחות-קודש תשנ"ב עמ' 382. ובלקוטי-שיחות כרך כא עמ' 296, בקשר לבי ניסן, גם: ללמוד על-כ"פנים פרק משנה אחד המתחיל באות אחת משמו הקודש.

3) ע"פ 'התוועדות' תשמ"ז ח"ב עמ' 286, מוגה, בקשר לכ"ד טב.

4) ע"פ הוספת השיחה הנייל – שם עמ' 292. וראה לקוטי שיחות כרך כא עמ' 276.

5) שיחות-קודש תשנ"ב ח"א עמ' 389.

6) ראה תורה-שלמה עה"פ (ל"ח). שיחת ש"פ ויצא תשי"ב עמ' 156. הרבי העיר לבעל-קורא שקרא 'יששכר' בבי שנייך, שאומנם יש כמה דעות בזה, ואיך שקוראים – יוצאים ידי חובה, אבל ע"פ נסתר צריך לבטא בשי"ן אחת דווקא). 'בצל החכמה' (יחידות) עמ' 117-116 (שם ענה הרבי לאדמו"ר מבבלאז ביום די אדר-שני התשמ"א, ששאלו אודות 'מנהג

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' בכסלו ה'תשס"ו – ט"ו בכסלו ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ח' בכסלו	הל' מאכלות אסורות. פרק יא-יג.	הל' רוצח ושמירת נפש... בפרקים אלו. פרק ג.	מל"ת קפא. קפב. קפד. קפה. קפג.
ש"ק	ט' בכסלו	פרק יד-טז.	פרק ד.	מל"ת קפז. קפו. קפט. קצ.
א'	י' בכסלו	פרק יז. הל' שחיטה... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מל"ת קצג. קנג. קצד. מ"ע קמו.
ב'	י"א בכסלו	פרק יח.	פרק ו.	מל"ת קא.
ג'	י"ב בכסלו	פרק יח-יח.	פרק ז.	מ"ע קמו.
ד'	י"ג בכסלו	פרק ט-יא.	פרק ח.	מל"ת שו.
ה'	י"ד בכסלו	פרק יב-יד.	פרק ט.	מ"ע קמח.
ו'	ט"ו בכסלו	נדבות פי גוי. ספר הפלאה והוא ספר ששי... הל' שבועות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק י.	מל"ת סא.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ח' בכסלו	4.24	5.12	5.35	6.36	8.59	11.33	12.03	4.36.2	5.03
ש"ק, ט' בכסלו	4.25	5.13	5.36	6.37	9.00	11.33	12.03	4.36.4	5.03
א', י' בכסלו	4.25	5.14	5.36	6.37	9.01	11.34	12.04	4.36.6	5.03
ב', י"א בכסלו	4.26	5.14	5.37	6.38	9.01	11.34	12.04	4.36.9	5.03
ג', י"ב בכסלו	4.27	5.15	5.38	6.39	9.02	11.35	12.05	4.37.1	5.04
ד', י"ג בכסלו	4.27	5.16	5.38	6.39	9.02	11.35	12.05	4.37.4	5.04
ה', י"ד בכסלו	4.28	5.16	5.39	6.40	9.03	11.36	12.06	4.37.8	5.04
ו', ט"ו בכסלו	4.28	5.17	5.39	6.41	9.03	11.36	12.06	4.38.1	5.05

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטי" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
ויצא	4.00	5.15	4.14	5.17	4.03	5.14	4.18	5.19
וישלח	4.02	5.18	4.16	5.19	4.05	5.17	4.20	5.21

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

פרשת ויצא

ותקרא שמו ראובן... ותקרא שמו שמעון... על כן קרא שמו לוי... על כן קרא שמו יהודה (כט, לב-לה)

משמעות הדברים בעבודת ה':

ראובן – על שם "כי ראה ה'", רומז להתבוננות בגדולת ה' עד לדרגה של ראייה, "לאסתכלא ביקרא דמלכא". התבוננות זו מביאה לידי אהבת ה' – "כי עתה יאהבני אישי".
שמעון – על שם "כי שמע ה'", רומז לעבודה בכחינת "שמיעה" והשגה לכד. עבודה זו מביאה לידי יראה – "כי שנואה אנוכי" (רגש של ביטול, בחינת "נבזה בעיניו נמאס").
לוי – על שם "יילוה אישי אליי", רומז להתקשרות והתחברות הנשמה באלוקות על-ידי לימוד התורה.

יהודה – על שם "הפעם אודה את ה'", רומז להודאה וביטול, "כעבדא קמי מריה".

(תורה-אור, פרשת ויחי, דף מ"ה ע"א)

* * *

על כך יש להוסיף:

ראובן – היינו העבודה של ההתבוננות בפסוקי-דזמרה, שהוא בחינת "ראייה", כדכתיב (ישעיה מ), "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה".
שמעון – היינו העבודה דקריאת-שמע, "שמע ישראל".
יהודה – היינו הביטול בתכלית דשמונה-עשרה. לכן גם נאמר ביהודה "ותעמוד מלדת", רמז לתפילת שמונה-עשרה מעומד.
(המשך תער"ב, כרך ב', עמ' תתי"א)

* * *

ועוד יש להוסיף:

ראובן – הוא "ראיית השכל", זאת אומרת שהאדם מבין ומשיג ענין אלוקי בוודאות כזו כאילו ראה אותו בעיניו ממש. בחינה זו שייכת בדרגה האלוקית שמתצמצמת ומתלבשת בעולמות להחיותם, "כוח הפועל בנפעל".
שמעון – הוא הבנה והשגה. בחינה זו שייכת בדרגה האלוקית שלמעלה מעולמות, שלכן לא ייתכן בה "ראיית השכל", אך עדיין שייכת בה מידה מסוימת של תפיסה שכלית.
יהודה – הוא בחינת הודאה והתבטלות על-שכלית. בחינה זו שייכת במהותו ועצמותו יתברך, "ש"לית מחשבה תפיסא ביה" כלל.

(המשך תער"ב, כרך ג', עמ' אישצ"ה)

ותקרא שמו יששכר (ל, יח)

יששכר עניינו תורה, ככתוב (דברים לג), "ויששכר באוהליך". ושני השי"נן שבשמו רומזים לשני חלקי התורה – נגלה ונסתר. ומשום זה מבטאים רק שי"ן אחד, כי השני נסתר ונעלם.

(משיחת כ"ק אדמו"ר, ויצא תשי"ב)

כל בית יהודי צריך להיות "בית אלוקים"

בבוא יעקב אבינו להקים את בית ישראל, נצטווה לצאת מבאר-שבע, לצאת גם מהשיבות של שם ועבר וללכת לחרן, "חרון אף של עולם" □ זוהי ההוראה לכל אחד ואחד, שדווקא על-ידי עמתגבר על הנסיונות שלו הוא זוכה לבנות בית יהודי מואר וחם □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. ידוע המנהג שבשבת שלפני החתונה עולה ללא הבנת הפירוש, לימוד פסוקי התורה בפירושם הפשוט, ולימוד עם הפירושים החתן לתורה.

וטעם המנהג – כפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר – משום שבהקדמה לכל פעולה צריך יהודי להתקשר עם התורה, ועל-אחת-כמה וכמה כשמדובר אודות פעולה הכי כללית של בניין בית בישראל, בניין עדי עד, על יסודי התורה ומצוות, בוודאי שבהקדמה לזה צריך להתקשר עם התורה, שזהו העניין העלייה לתורה בשבת לפני החתונה.

וצריך להבין הטעם שההתקשרות עם התורה בתור הקדמה והכנה לחתונה היא על-ידי עלייה לתורה – התקשרות עם האותיות דתורה-שבכתב דווקא: ובהקדמה – שהתורה נחלקת לכמה חלקים, החל מהחלוקה הכללית לתורה-שבכתב ותורה שבעל-פה, וביניהם גופא ישנם חילוקים: בתורה-שבכתב – אמירת פסוקי התורה אפילו

ללא הבנת הפירוש, לימוד פסוקי התורה בפירושם הפשוט, ולימוד עם הפירושים דמפרשי התורה; ובתורה שבעל-פה – לימוד דיני והלכות התורה, ולימוד טעמי ההלכות ופולפול התורה.
[ולהוסיף, שהחילוק בין הלכות התורה לפולפול התורה מודגש בנוגע להחייב דהקדמת לימוד התורה לפני החתונה: החילוק שבין לפול התורה להלכות התורה – שפולפול התורה הוא בלי גבול, "אין קץ ותכלית לעומק טעמי ההלכות והפולפול בטעמיהן כו", ועל זה נאמר "ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים" [ולכן החיוב דלימוד התורה הוא חיוב תמידי בכל עת, כי כמה שלומדים יכולים להוסיף וללמוד יותר, כיוון שהתורה היא בלי גבול]; מה-שאינ-כן הלכות התורה יש להן גבול קץ ותכלית [ולכן שייך ללמוד כל התורה כולה, כפי שמצינו בגמרא

תרפ"ט (סה"מ קונטרסים ח"א יט, סע"ב. תרפ"ט ס"ע 79 ואילך).
4) ראה הל' ת"ת לארה"ו ספ"ב. וש"נ.
5) ראה שם רפ"ב. וש"נ.
6) ראה שם פ"א ה"ה.
7) איוב יא, ט.
8) מנחות צט, ב.

* חלקה (ס"ב) נדפס בלקו"ש ח"א עמ' 60 ואילך.
1) להעיר שבשבוע זה חל י"ד כסלו, יום חתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית מרת ח' מושקא נ"ע ז"ע (בשנת תרפ"ט) – המו"ל.
2) ראה לבוש ומג"א אר"ח סו"ס רפב.
3) ראה סו"ה וכל בניך בקונטרס דרושי חתונה

"שאל בן דמה... כגון אני שלמדתי כל התורה כולה מהו כו", שהפירוש "למדתי כל התורה כולה" (דלכאורה, איך ייתכן מציאות של לימוד כל התורה כולה שהיא בלי גבול) הוא לימוד ב"ה הלכות התורה שיש להן גבול].

וחילוק זה מודגש בנוגע להחייב דהקדמת לימוד התורה לפני החתונה – שלימוד ההלכות הוא קודם לכל העניינים, ועד ש"נדרחית מפני לימוד זה מצווה רבה של פריה ורביה אף שהיא גדולה מכל המצוות... היא נדחית מפני מצוות תלמוד תורה השקולה כנגד כל המצוות", מה שאין-כן לימוד הפלפול, אף שישנו חיוב בלימוד זה [שהרי גם פלפול התורה שניתן למשה, "נהג בה (משה) טובת עין ונתנה לישראל"¹²], אין זה קודם לכל העניינים, ואין לו לבטל מפריה ורביה בשבילה (כמו שכתב רבינו הו"ק בהלכות תלמוד תורה", והאריך בזה בקונטרס-אחרון¹³).

וצריך להבין: מהו הטעם שההתקשרות עם התורה כהכנה והקדמה לחתונה היא על-ידי עלייה לתורה, בשקורין בתורה-שבכתב דווקא, ובתורה-שבכתב גופא קורין אותיות התורה דווקא, ללא פירוש כלל, אפילו לא הפירוש הפשוט ("אפטייטשן די ווערטער") כפי שלומדים ב"חרר"!¹⁴

ג. ויש לקשר זה עם המסופר בפרשת השבוע אודות סדר ההנהגה של יעקב בנוגע לעניין הנישואין – כשהתכוונן להעמיד ולבנות את כל בית ישראל:

ובהקדמה – שסדר ההנהגה של יעקב הוא הסדר של ישראל בטהרתם, כפי שהם מובדלים לעצמם, ובלשון חז"ל¹⁵, "אברהם יצא ממנו

(9) נדרים לח, א.
 (10) ריש פ"ג.
 (11) שם סק"א.
 (12) ויק"ו פל"ו, ה. וראה שבת קמ"א. פסחים נו"א. ספרי ואתחנן ו.ד. האוינו ל"ב. ברכה לג, ב.
 פרש"י פרשתנו כח, א.
 (13) ראה חז"ל קנב"א.
 (14) ראה רד"ק לתהלים י"ט, זח"ג נג, ב. ועוד.

פרשת התמיד

ברוך שאמר, אשרי (הללויה הללו את ה' מן השמים, הללויה הללו א-ל בקדשו), ישתבח * ברכות קריאת-שמע, קריאת-שמע, שמונה עשרה

ע"יניו (פרק משיעור התהילים היומי).

ד. אם יש צורך, ניתן להיכנס לפרטים ולדון אם להסתפק ב'קיצור' מכל אחת מברכות קריאת-שמע, או אפילו באמת ויציב' לבדה.

ה. לבנות, בשעת הצורך ניתן לוותר על פסוקי דזמרה, וגם על ברכות קריאת-שמע, אך ללא וויתור על 'אמת ויציב' ולא על פרשת התמיד, כיוון שלפי אדמו"ר הזקן גם הנשים מחוייבות בקטעים אלו.

נטילת ידים לסעודה

ו. ברכת 'על נטילת ידים' מברכים אחר הנטילה קודם השיפוש, ורק אחרי הברכה והשיפוש – מנגבים את הידיים. רצוי לרכו את הילדים יחד, או לפחות בקבוצות קטנות, ולא לצרף (כנהוג, לצערנו) ברכה זו לברכת 'המוציא' (אם כי בדיעבד, כשלא בירכו על הנטילה ועתה עומדים לפני המוציא, ניתן לעשות כך).

ברכת המזון בקצרה

ז. מעיקר הדין, קטנים שכבר יכולים לברך יותר מאשר 'בריך רחמנא', וכן גדולים שממריים ואינם יכולים לברך ככוונה את כל ברכת המזון, אינם צריכים לומר את "כל המטבע כתיקונה", אלא די להם לומר "מעט מעט מכל ברכה" כאם אין מדלגים את עיקרי הברכה (שו"ע אדה"ז סי' קפז סו"ס ד). אי-לכך, מוצע בזה נוסח מתאים קצר ביותר, שגם אם אין משתמשים בו בפועל ל'חרר' ולבית (ראה לעיל), עדיין יש מקום להציעו למקרים כאלה, כמו גם ל'סדרים ציבוריים' וכיוצא-בהם (הרה"ג ר' חיים-שלום שי' דייטש שלום נוסח זה בכל רחבי 'חבר המדינות'), וכל מדרוך יוכל לפי הגיל והמצב להוסיף על זה לאט לאט במשך הקייטנה:

ח. הנוסח הוא:

בא"י אמ"ה הזן... לכל חי רצון, בא"י הזן את הכל. [כנדפס בסידור. כנראה – הנוסח בשלימות] נודה לך ה' אלוקינו על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ברית ותורה, לחם לשובע, על הכל אנחנו מודים לך, בא"י על הארץ ועל המזון.

רחם, ה' אלוקינו, על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך. (ורצה והחליצנו ביום השבת הזה/וזכרנו לטובה ביום... הזה). ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו, בא"י בונה ברחמי ירושלים. אמן.

בא"י אמ"ה הטוב והמיטיב. (הרחמן הוא יברך את אדמו"ר). עושה שלום.

מקורות הנוסח: **ברכה ראשונה:** נוסח הרמב"ם בסידורו שבסו"ס אהבה – קצר ביותר: "בא"י אמ"ה, הזן את העולם כולו בחן וברחמים, ומפרנס לכל, ומכין מזון לכל בריותיו אשר ברא, בא"י הזן את הכל". אבל למעשה גם בני תימן לנוסחאותיהם אומרים זאת באריכות, קרוב לנוסח הספרדי. וכיוון שאדה"ז בשו"ע שם ובסי' קצא אינו מניח לקצר ברכה זו כלל "הואיל וכולה מעין הברכה", לכן צ"ע אם ניתן לחנך בנוסח זה בכלל, וכש"כ את ילדי אנ"ש. **ברכה שנייה:** ע"פ כף החיים שם ס"ק ד, בתוספת הודאה בסוף, מדגול מרבבה שם. **ברכה שלישית:** כף החיים שם, והזכרת היום ע"פ נוסח אדה"ז בברכה מעין שלוש. **ברכה רביעית:** שו"ע אדה"ז שם.

לחלק לשני ימים. 2) ועוד, צריכים לכלול גם "פון פארנט" (חלק התפילה שלפני הודו), ובפרט פרשת העקידה. כי, הייתכן שתלמיד לא יאמר את פרשת העקידה. 3) והעיקר הוא: שיתרגלו להתפלל לאט, כי הרי באופן שמתפללים בגיל זה, ישפיע על אופן תפילתם למשך כל ימי חייהם! ע"כ.

במאמר שם לא מסר את דעת הרב שנדרשה במענה מס' 1. ולכאורה ניתן להציע, שברכות-השחר (שעל סדר העולם), פרשת התמיד (שכנגדה נתקנה התפילה), קריאת-שמע (לכל עליהם מלכות שמים), ברכות 'וצר אור' (על האור שבכל יום) ו'אמת ויציב' (מצוות זכירת יציאת-מצרים), שמונה-עשרה (עיקר התפילה) ועלינו (עיקר האמונה) שייכים בכל יום דווקא, ואילו את שאר התפילה (עקידה, קורבנות, פסוקי דזמרה, ברכת 'אהבת עולם', תחנון וסיום התפילה) ניתן "לחלק לשני ימים" דהיינו להרגילם להתפלל קטעים שונים בשני ימים לחילופין, עד שיידעו או יוכלו להתפלל את הכל בכל יום.

נוסח תפילת שחרית וברהמ"ז לילדי קייטנות חב"ד

– מיועד לילדים שאינם רגילים להתפלל –

א. כיוון שרוצים להיות בטוחים שאכן הילדים מתפללים, חייבים להתפלל כולם יחד (כספרדים, ולא כשכנוזים שהחזן קורא בקול רק את סיומי הקטעים), גם אם על-ידי-זה יצטרכו לקצר ולדלג. כן מסיבה זו יש לשקול תפילת שמונה-עשרה בקול ולא בלחש.

ב. באם אפשר, יש להשתמש בסידורים הרגילים (ישנה הוראה מהרבי שלא להדפיס "נוסח מקוצר". אבל כיוון שגם בסידורינו יש נוסח מקוצר לילדים, ע"כ הכוונה שאם אי-אפשר אחרת, יודיעו מראש באותיות של 'קידוש לבנה' שזהו "נוסח מיוחד לקייטנות של מתחילים" וכיו"ב).

ג. סדר העדיפויות יהיה כדלהלן (המכוכב – קודם לכל, אם יש זמן – גם ללא הכוכב, אם יש עוד זמן – גם הבלתי-מורגש):

* ברכות השחר

ברכות קריאת-שמע, ואח"כ פסוקי דזמרה לפי סדר-ההעדפה שבסי' נב. ובסדר ברכות השחר יש להקדים ברכת התורה לשאר ברכות, ובברכת התורה ללמד ברכה שלישית לפני האחרות.

על-כן, **למעשה** נשאר הנוסח ההלכתי הקצר 'וברכת המזון לנשים' בצורות שונות – כפי שמופיע בכ"החיים שם, וכן בסידורי ליורנו שהשתמשו בהם בדורות הקודמים במרוקו ובתוניס, וכן בסידור 'עבודת ישראל' בארץ אשכנז ובלוח 'עדות לישראל' להגרי"א הענקין ז"ל בארה"ב) רק כפי שהיה בעבר 'לנשים' וכדומה, דהיינו למקרים שאל"כ לא יברכו בכלל, כמו באירועים לציבור-של-מתחילים, בסדרי-פסח בחברת-המדינות וכיו"ב.

בכתבי הגרש"ז אורבך ז"ל (הליכות שלמה: תפילה עמ' ו) הסביר זאת בסגנון אחר, שנמנעים מכך בסדר החינוך הקבוע כדי 'שלא ילמדו מזה לקצר ולדלג' (יש מוכיחים זאת ממה שלא כתבו ללמד שמונה-עשרה באופן שילמדו תחילה 'הבינו; ומכך שאין אומרים ינוסח קצר של ברכות-שמוע, אף כאשר ממהרים, מ"ש בביאור-הלכה ריש קי']. וכדברי הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"י סה"ו) "הקבלה והמעשה עמודים גדולים בהוראה, ובהן ראוי להתלות", א"כ מהניסיון בביתו ראיתי שנוסח 'ברהמ"ז קצרה' מצליח ביותר, ובמהירות מגיעים ממנו הילדים לברכת-המזון בשלימותה.

ואולי י"ל בזה על-דרך האמור שביעי רבנו (הל' ת"ת פ"א ה"ו) על מה שאין מקיימים בדורותינו כלשון המשנה "בן חמש למקרא" בשלימות, אלא רק לומדים "דוגמאות" מהמקרא ועוברים ללימוד תורה בע"פ, וגם שם לומדים רק "דוגמאות" מהמשנה ועוברים לתלמוד, ולמרות שמהר"ל מפרגא והתוסי' יו"ט ואחרים לחמו "להחזיר עטרה ליושנה" לא נתקבל הדבר כלל, ואדרבה אדמו"ר הזקן פוסק שכן נוהגים, ומסביר את הטעם. ועכ"פ – כלשון הרבי בקשר לברכת כהנים בכל יום (שערי ה' ומנהג אר"ח ח"א סי' עה): "אף שלא חת אדמו"ר הזקן מפני כל, ובירר וקבע נוסח תפילה... ובכל זה לא עשה בזה וכו'... ולכן הנהיג בזה כהוראת חז"ל יחנה להם לבני ישראל...".

ומכאן מענה על שאלה כללית: כיוון שהקב"ה נתן לנו תורה ומצוות מידו המלאה והרחבה, בכל פנייה שפונים ("וואו מ'גיט זיך נאר א קער") צריכים לקיים אחת מרמ"ח מצוות-עשה וענפיה, אר-על-כל-פנים וזוהי ההוראה לכל אחד ואחד מישראל – שדווקא על-ידי זה שיש לו נסיונות, ומתגבר עליהם ועומד בהם, זוכה לבנות בית יהודי, בית מואר ובית חם.

שמירת יום ההילולא, בלימוד תורתו של בעל ההילולא

ובעריכת התועדות, היא פדיון-נפש שנותנים

לבעל ההילולא

להיזהר מאחת משס"ה מצוות לא-תעשה וענפיה – היה לו לכל הפחות להסיר מאתנו את הדאגות, דאגת הגלות, דאגת הפרנסה, וכיוצא בזה, כדי שיהיה נקל יותר לקיים המצוות? ויתירה מזה: מוטב היה שבכלל לא נצטרך לעסוק בענייני העולם, אלא להימצא יותר באהלה של תורה?

על זה מספרת לנו התורה את סדר הנהגתו של יעקב – שבועמדו להקים את בית ישראל נצטווה לצאת מבאר-שבע, לצאת גם מהשייבות של שם ועבר²², ולילך לחרן, "חרון אף של עולם":

קודם שהוצרך להעמיד את עם ישראל – היה יכול וצריך להימצא ב"באר שבע", מקום של גילוי אלוקות במוחש, שקיום המצוות מתאפשר בו בקלות והעבירות בקושי; אבל בכדי לבנות את בית ישראל – הוצרך לצאת מבאר שבע ולילך לחרן, מקום שאלוקות הוא בעולם והסתר [שהרי אפילו "עולם" סתם הוא – כשמו – מלשון העלם²³, ומכל-שכן "חרון אף של עולם"], שבו מתאפשרות העבירות בקלות יתירה והמצוות בקושי רב, ודווקא שם – על-ידי זה שעמד בנסיונות, זכה

ועל זה באה ההוראה מהנהגתו של יעקב – "ויפגע במקום" – שדווקא עכשיו צריך להתמסר עוד יותר לעבודת התפילה, כי עבודתו הקודמת שעסק בתורה ומצוות ובתפילה²⁴ אינה מספיקה בשביל מצבו עתה, בצאתו לעולם, שצריך לעמוד בנסיונות גדולים שלא בערך להקורמים, ולכן צריך להתפלל

23 פרש"י עה"פ (מברכות כו.ב. ב"ר פרשתנו

פס"ח, ט).

24 גם אם הוא חושב שכבר נעשה "גברא רבא",

ועד שהוא מושלם (מהנחה בלתי מוגה).

20 ראה פרש"י פרשתנו כח,יא.

21 לקו"ת שלח לז,ד. סה"מ ה'ש"ת עמ' 160

ואילן. ועוד.

22 כח,יא.

ולבקש מהקב"ה שיעמוד בניסונו.

ד. וממשיך בכתוב²² – "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", ומפרש רש"י, "עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא פני חיות רעות"²⁵.

לכאורה אינו מובן הטעם ש"עשאן כמין מרזב סביב לראשו" בלבד, ולא גם סביב לכל שאר האברים – דממה-נפשך: אם היה לו ביטחון שהקב"ה ישמור אותו – לא היה לו לעשות מרזב גם סביב לראשו, ואם לא רצה לסמוך על עניינים שלמעלה מהטבע – היה לו לעשות מרזב גם סביב לגופו ורגליו?

ויובן בהקדם ביאור הדיוק בלשון הכתוב²⁶ "יגיע כפיך כי תאכל", "יגיע כפיך" דייקא²⁷ –

שהתעסקות והיגיעה בפרנסה צריכה להיות (לא עם הראש, "יגיע ראשך", אלא עם הידים ("כפיך") בלבד, ואילו הראש נשאר פנוי, ומונח בתורה ועבודה, ואז (כש"יגיע כפיך (בלבד) כי תאכל", אבל הראש מונח בתורה ועבודה) – "אשריך וטוב לך" (כסיום הכתוב²⁸), ולא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות, כי, ריבוי ההתחכמות והתחבולות בענייני פרנסה ("יגיע ראשך"), לא זו בלבד שאין בהם תועלת, אלא אדרבה, מקלקלים יותר, כמו שכתוב²⁹ "לא להכמים לחם" (כמבואר בכמה מקומות³⁰).

ובנוגע לענייננו:

בצאתו לחרן ידע יעקב היטב לאיזה מקום הולך הוא³¹, וידע ששם יצטרך לעבוד לפרנסתו אצל לבן הארמי (טרדות הפרנסה), וידע שגם קודם בואו לחרן, בהיותו בדרך, ישנן חיות רעות (טרדות אפילו בהכנות לפרנסה). וכדי

להגן על עצמו שהיציאה לעולם לא תפעל עליו, עשה "מרזב סביב לראשו" – להגן על הראש ששום דבר לא יפגע בו ("צום קאפ זאל קיינער ניט צוטרעטן"), תהיה באופן ד"יגיע כפיך" בלבד, ואילו ראשו ישאר מונח בתורה ועבודה.

וזהו ההוראה לכל אחד ואחד מישראל – שבצאתו לעולם צריך להזהר שהראש יהיה מוגן, על-ידי זה שיהיה מונח בתורה ועבודה, וכשהראש יהיה כדבעי, אזי במילא יהיו גם הידים והרגלים כדבעי; עסק הפרנסה יהיה על-פי שולחן-ערוך, הנהגת הידים תהיה באופן ש"שמאל (בלבד) דוחה (אבל) ימין מקרבת"³¹, והרגליים תהיינה רצות לדבר מצווה.

ו. ועניין זה ("מרזב סביב לראשו") עשה יעקב "מאבני המקום" – אבנים דווקא:

אבנים – הם פוג הדומם, שאין בהם חיות, ואין בהם אפילו נפש הצומחת. ועניינם בעבודה – קבלת-עול, ללא שכל, וללא רגש. והעניין בזה – שכדי שהיציאה לעולם לא תפעל עליו, לא מספיק שכל ורגש, אלא צריך קבלת-עול מלכות שמים שלימה³², עניין הביטול, שמרגיש את עצמו כאבן דומם, כמו שכתוב "אם לא שיויתי ודוממתי"³³, "ונפשי כעפר לכל תהיה"³⁴.

דומם – אינו יכול להתנענע מעצמו, עד שמישהו לוקח אותו ומעבירו ממקום למקום. וכך צריך להרגיש את עצמו כדומם – עבד פשוט – שהקב"ה נושא (וצריך להניח את עצמו להינשא) ממקום למקום כדי למלא את

(תולדות כה, כז, ובפרש"י), לא ידע כלל מה נעשה בעולם... אבל, האמת היא שידע היטב, והתכוון לכך וכו' (מהנחה בלתי מוגה).
 (31) סוטה מז, א. וש"נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ז.
 (32) ראה ברכות יד, סע"ב. ש"ע אדה"ז או"ח ס"ב ס"ח.
 (33) תהילים קלא, ב. ובפ"י הראב"ע עה"פ.
 (34) נוסח ברכת אלוני צנור כ" (ברכות יז, א).

תשובה: הנה, המאמר המוצג בראש העניין שם, "קטן משיועד לדבר...", עוסק בשינון פסוקים מדין תלמוד-תורה (כמבואר בריש הלכות תלמוד-תורה לאדמו"ר³⁵), ולא בקריאת-שמע, תפילה וברכות כלל. ואולי בגיל זה, (חינוך ל)קריאת פסוקים, ברכות ותפילות באים יחד. מובן שחלק מחינוכו, מלמדים את הילד שכאשר הוא זקוק לאיזה דבר, יבקש זאת מהש"ת ב'אותיות' שלו.

(ב) הסדר בלימוד חלקי-תפילה לילדים:

כשבאים להוסיף עם תלמידים חלקי תפילה, לכאורה היו צריכים להוסיף לראשונה שמונה-עשרה שהיא עיקר התפילה – האם זה נכון? ואם כן, למה נהוג בהרבה מוסדות שבדקתי, לומר ברכת-השחר, פסוקי-דימורה, וכשמתחילים לומר שמונה-עשרה אין זה תופס "מקום ראשון"?

תשובה: מלבד השיקול ההלכתי, יש לקחת בחשבון גם שיקולים לימודיים וחינוכיים. ולפעמים דווקא שיקולים אלה גוברים, פשוט מפני שאי-אפשר ללמד בדרך אחרת. ואכן, ב'תפילה לילדים קטנים' נכללות ברכת ציצית וברכת נטילת-ידיים (ואף אמירת פסוקים) – אף לפני שמלמדים ברכת-התורה, חשיבותה ההלכתית גדולה משלהן* – כנראה משום שמצוות (וברכות) אלו יוצרות "מסגרת".

בינתיים התפרסם מאמר בנושא זה מהמחנך הנודע הר"ר לוי שיחי' גולדשטיין [הערותי עליו באות להלן בסוגריים מרובעים ובשוליים-הגיליון]. לדבריו "על-פי ולאחרי התייעצות עם מחנכים מומחים ורבנים מוריהוראה": א) אין להוסיף על התפילות הנ"ל עד שהילדים עצמם יודעים לקרוא בסידור (ב'חדר' זהו גיל 4-5]. ב) כשהתרגלו לומר היטב את הנ"ל יכולים להוסיף עוד פסוקים (כלשון השולחן-ערוך בזה), כמו י"ב הפסוקים ומאמרי רז"ל, ופסוקים מהפרק של הילד ושל הרבי [אגב, בהרבה 'חדרים' נאמרים פרקי-התהילים של הרבי ושל הילדים וכן י"ב הפסוקים – במשך היום, ולא-דווקא אחרי התפילה]. ד) ברכת-המזון: כשמתאים לפי הגיל [כנראה: גם בטרם למדו לקרוא. ואכן בכמה מקומות מתחילים ללמד את נוסח ברכת-המזון כבר בגיל 3], יכולים להחליף את נוסח 'ברוך רחמנא' בברכת 'הון את העולם'**.

בהמשך מביא שם מייחדות של הרב י"ש שיחי' ענגעל, שסיפר לרבי שהילדים [תלמידיו] אומרים ברכות השחר, מדלגים עד הודו וממשיכים עד סוף עלינו, אבל אינם מתפללים כדבעי מצד ריבוי התפילה והמהירות. והשיב הרבי:

1) יש לברר אצל רב, איזה חלקי התפילה הם מוכרחים להתפלל בכל יום, ואת השאר – יכולים

* שו"ע אדמו"ר ר"ס מז' צריך להיחר בה מאד... וי"א שהיא דאורייתא – למרות שלא הוזכר הדבר שם כלל (וראה הלשון באג"ק כרך ח"י סו"ע רעח, אך אין זו ראייה מוחלטת. וראה הנסמן בליקוטי-שיחות, כרך יד, עמ' 148, ובפרמ"ג בראש פתיחתו להל' ברכות-השחר).

** כבר תמחו על צורת-לימוד זאת (בס' 'חינוך הבנים למצוות' הנ"ל, הערה סח), כיוון שהפוסקים (בי"ח ס"י קצב. אדמו"ר, משנ"ב, ערוך-השולחן, כ"ה-החיים וכו' סי' קפז) הביאו ללא חולק שיש ללמד קטנים (ואף גדולים כשנחפזים ואין יכולים לכוון!) 'ברכת המזון קצרה', נוסח שנהג למעשה בקהילות רבות, ומנין המקור לנהג בדורותינו (זה כשמונים שנה עכ"פ) בכל מקום, ללמד את כל הברכה הראשונה ואח"כ 'ובנה ירושלים' יעושה שלום!!

ולע"ע כמעט כל הרבנים והמחנכים מאניש ואחרים ששוחחתי עמהם בנידון, טוענים שאי-אפשר ללמד את הנוסח המלא של ברכות ותפילות ברצינות, לא לילדים ואף לא לבעלי-תשובה, על-פי 'נוסחאות חדשים' אלו, אלא רק בלימוד מתוך הסידור בנוסח הרגיל, קטע אחר קטע (אלא שבוה גופא יש להתקדם ע"פ סדר-עדיפויות הלכתי). ואכן כך מופיע בהוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע (אג"ק, חלק י, עמ' קסט) **לאנשים** שמתחילים להתפלל, ללמדם לומר בקביעות קריאת-שמע ושמונה-עשרה יומה שיוסיפו על זה יהיה המשך של קטעים מתחילת הסידור עד סופו.

וצ"ע אם זו הוראה לרבים ולישיבות, כי גם כשמלמדים יעבלי תשובה' להתפלל, היה צריך לכאורה ללכת לפי סדר העדיפויות ההלכתי, אם אין הכרח אחר (ולמעשה אין מדייקין בזה כלל). למשל: יש להקדים קריאת-שמע שעיקרה הוא לכל הדעות דאורייתא על פני שמונה-עשרה, שנפסק שהיא מדברנן (ראה שו"ע רבינו ש"ח נ"א סי"א, פט סי"א ר"ק סי"ב); אח"כ

לימוד התפילה לילדים

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

(א) אודות "קטן משיודע לדבר אביו מלמדו..." [סדר ברכות ותפילות לילדים קטנים] הנדפס בראש סידורי 'תהילת ה':

(1) האם סדר זה "יסודתו בהררי קודש"?

תשובה: כבר בשנת ה'תש"ג ערך הרבי בסדר חדש, והפיץ, חוברת קטנה בשם 'סדר ברכות ותפילות' עבריי-אנגלי, לנוער, שעליה כתב אז (אג"ק ח"א עמ' פג, י"א שבת תש"ג) שהיא 'בנוסח מדוייק והעתקה לאנגלית מנופה'. שם הופיע לראשונה סדר זה, ומשם נעתק ל'סידור תהילת ה' שהוא (כדברי הרבי באג"ק ח"ב עמ' כד) "סידור בשביל ת"ת וביה"ס".

(2) עד איזה גיל נחשבים 'ילדים קטנים'?

תשובה: בברכת-המוזון (מהצד ההלכתי, התאורטי) יש לנו מקורות ברורים במקצת: שלב א' הוא 'ברוך רחמנא' המיועד לקטנים ביותר (שהרי יוצאים בו רק ידי-חובת ברכה ראשונה, כמובא גם באג"ק ח"ג עמ' קלז, ובפועל מלמדים זאת כבר ב'פעוטון'), ולפחות מהסתפרות בגיל שלוש מחנכים גם בברכת-המוזון (כמצויין ב'היום יום', ד' באייר). שלב ב' הוא מגיל שש שנים (שלימות – ראה קונטרס-אחרון להלכות תלמוד-תורה, פ"א ה"א, בהוצאת קה"ת (מהדורת תש"כ) עמ' 1654, שכל מקום שנאמרו שנים (בספר היד) לדין מדיני התורה – הכוונה לשנים שלימות), שאז הוא זמן המינימום ל'הגיע לעונת הפעוטות'. ואם הוא חריף ויודע מעצמו למי מברכין יש אומרים שמצטרף לזימון (שולחן-ערוך אדמוה"ו סי' קצט ס"ט). עד גיל שמונה – אז מלמדים "מעט מעט מכל ברכה" כבר נזכר גיל 'פחותים משמונה שנים' (שולחן-ערוך אדמוה"ו סי' קפז ס"ד). שלב ג' הוא כנראה בגיל שמונה (שנים שלימות), שאז מגיעים לדעת כל ברכה בשלימותה, ואולי קשור לכך שאז מגיעה (בוודאי) עונת הפעוטות "כבן ט' או בן י', כל אחד לפי חריפותו" ו"יודע מעצמו למי מברכין" (סי' קצ"ט הנ"ל).

נחלקו הפוסקים אם חייבים לחנך קטנים שהגיעו לחינוך בקריאת-שמע שחריית וערבית, והכריע רבינו זקן "וראו לנהוג כסבא הראשונה" שיש לחנכם בזה (סי' ע ס"ב), וסיים: "ולדברי הכל חייב לחנכו בתפילה... כמו שיתבאר בסימן ק"ו" ואכן שם בס"ג כתב: "קטנים שהגיעו לחינוך, חייבים לחנכם להתפלל י"ח ערב ובוקר" [האם זה כולל תפילת ערבית? ראה דעות בזה בספר 'חינוך הבנים למצוות וריני קטן' לבעהמח"ס 'שמירת שבת כהלכתה', הערה פח]. לפי זה, באם יש קושי, התפילה חשובה יותר מקריאת-שמע; ולגבי התפילה, במקומות ובזמנים שהימים ארוכים ביותר, ניתן להתפלל מפלג המנחה ואילך כמבואר בשו"ע סי' רלג ס"א ובאחרונים. שיעור ההגעה לחינוך (מצייין שם במהדורה החדשה לסי' שמג ס"ג, ושם איתא): "לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי ענייניו". וראה להלן, שלפעמים יש מצב שבו הצד החינוכי גובר, ו"עשייה לעילא".

(3) למה כולל סדר זה רק "הודייה" (מודה אני, תורה ציווה, קריאת-שמע) ולא "בקשת ברכיו", שלפי הרמב"ם היא עיקר מצוות התפילה?

הכוונה והשליחות שהוטלה עליו. ועניין זה נעשה על-ידי ההכנה המתאימה, וזהו גם תוכן המשך העניין ד"ויידר יעקב נדר לאמור אם יהיה אלוקים עמדי וגו'"³⁵ – "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו", הקפת ההתקשרות להקב"ה על-ידי נדר דווקא³⁶ – שעניינו של נדר הוא שגם אם מצד הרצון

ההוראה לכל אחד ואחד מישראל – שבצאתו לעולם צריך להיזהר שהראש יהיה מוגן, על-ידי זה שיהיה מונח בתורה ועבודה

השכל והרגש לא היה עושה את הדבר, מוכרח הוא לעשותו מצד הנדר, מתוך קבלת-עול. והשכר לזה (כפי שמסיים בהפרשה)³⁷ "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלוקים" – שאף שמדובר אודות אבנים סתם (ובוודאי לא כסף וזהב), ויתירה מזה, אפילו לא אבנים שבעיר, אבנים של בית מושב, אלא אבנים שנמצאו באמצע הדרך, מכל-מקום, נעשו גם הם "בית אלוקים", ועניינו בעבודה³⁸ – שגם הדברים הרגילים והפשוטים שלו (דוגמת אבנים סתם שבאמצע הדרך) נעשים חדורים בקדושה, "בית אלוקים".

ז. וזוהי ההוראה ומוסר-השכל לכל, ובפרט לחנך וכלה שעומדים לבנות בית בישראל:

בית בישראל צריך להיות "בית אלוקים", על-ידי זה שנעשה חדור בקדושה, היינו, שלא רק הסידור והחומש שבבית הם קדושים, אלא גם (להבדיל) המזלג והכפית שבבית חדורים בקדושה.

(35) כח,כ.
(36) ראה גם אה"ת פרשתנו (כך ה) תתנא סע"ב ואילך.
(37) שם,כב.
(38) ראה גם סה"מ מלוקט ח"ב עמ' קסג ואילך.

³⁹ הוא יום ההילולא של אביו כיק אדמור (מהרש"ב) ני"ע (המיו"ל).

גודל העניין דשמירת יום ההילולא של צדיק בלימוד והתוועדות, ובו מספר אודות יום ההילולא ט' כסלו שנת תרנ"ז, שחל בשבת פרשת ויצא (קביעות שנה זו [תשי"א]), ואז אמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע מאמר ד"ה והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלוקים, ובהתוועדות שהתקיימה אז אמר כ"ק אדמו"ר נ"ע: שמירת יום ההילולא בלימוד תורתו של בעל ההילולא ובעריכת התוועדות, היא, פדיון-נפש שנותנים לבעל ההילולא. נקל לשער שאילו היתה אפשרות להיכנס עתה אל אדמו"ר האמצעי וליתן לו פדיון, היה בוודאי כל אחד ממהר להיכנס ("ער וואלט גארניט געקלערט און וואלט באלד אריין") וליתן פדיון.

ועל-פי האמור ישנה האפשרות עתה ליתן פדיון לאדמו"ר האמצעי – בהתוועדות שמתקיימת עתה, ובלימוד תורתו (לאחרי ההתוועדות, כשכל אחד יחזור לביתו), ללמוד עניין באחד מספריו של אדמו"ר האמצעי, בעל ההילולא.

א. ויש להוסיף ולהבהיר שעניין זה אינו בסתירה חס-ושלום להתקשרות לכ"ק מו"ח אדמו"ר, אנו אין לנו אלא נשיא דורנו – כיוון שההתקשרות (על-ידי נתינת הפדיון) היא לאדמו"ר האמצעי כפי שהוא כלול בכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו. – סיפורי פעם שכסידרו את דף-השער לספרי החסידות הנדפסים, היתה שקלא-וטריא אם לכתוב "קובץ שלשלת האור", או "קובץ שלשלת המאור", והמסקנה היתה לכתוב "קובץ שלשלת האור", כי, ב"מאור" לא שייך "שלשלת", להיותו עצמי. ובנוגע לעניינו: כל אחד מהרביים הוא "מאור", אלא,

(41) לקוד ח"א לו, סע"א. סה"ש תרצ"ו עמ' 141. תרצ"ו עמ' 215. תרצ"ט עמ' 322. תש"ב ריש עמ' 19. תש"ה עמ' 60. אגרות-יקדש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ט סע"ט תז. (42) ראה סה"ש תורת שלום ס"ע 157 ואילך. וראה גם סה"ש תש"א עמ' 112. תש"ד עמ' 41.

**שליחות לשו"ר
ו'שבע ברכות' בהפתעה**

הוראה דומה ניתנה בשנת תשל"ג:

בחודש כסלו תשל"ג התקיימה חתונה האברך הרה"ח ר' שלום יעקבסון, מחברי ה'ועד להפצת שיחות'. במהלך ההתוועדות שנערכה בשבת שקדמה ליום החתונה (ראה ספר 'נשיא וחסיד' עמ' 282), ולאחר שעלה לתורה ב-770, קרא לו הרבי, נתן לו בקבוק 'משקה' וביקש שימסור זאת לנשיא המדינה שז"ר ביום הולדתו, בהתוועדות בבית-הכנסת 'צמח צדק'. הרבי אמר לו: "אמנם אתה חתן, ו'חתן דומה למלך', אך בוודאי תסכים למלאות שליחות זו...".

לאחר מכן היה לזה המשך מעניין:

בשיחה טלפונית מיום כ"ד במרחשוון תשל"ג נמסרה הוראת הרבי ע"י הרב חודקוב בשיחה טלפונית עם הרה"ח הרב אפרים וולף ז"ל, שרשם את הדברים (במכתבו למזכירות, למחרת היום כ"ה במרחשוון, 'ימי תמימים' תדפיס (שבט תשס"ד) עמ' 30):

"בענין חתונת שלום ג'ייקובסון, הוא בעל מסירות-נפש להפצת השיחות וזה עיקר עניינו ושקוע בו, צריך לעשות סעודת 'שבע ברכות' לכבודו, ועל-ידי זה פרסום גדול לכל ענייני השיחות. להכין לו הדבר כהפתעה וזה יאורגן על-ידי עסקני [=המתעסקים באה"ק בהפצת] השיחות. יש להסביר לר' בן-ציון שטוב שהוא התחיל עניין השיחות... על דבר ההצעה, והנ"ל הוא מחונן שלו וחתונתו זו שמחתו... כיום החתונה בטלו כל המניעות ועל-ידי זה יגדל עניין השיחות. בקשר לפרסום אם לא יזיק אפשר לפרסם קודם אבל העיקר שהעניין ייעשה".

הקפיד שהנוסח יודפס בכל פעם מחדש. כלומר, אף-על-פי שאפשר היה להדפיס מראש מלאי של טפסים אחידים ולהוסיף להם בעת הצורך רק את שמות החתן והכלה ואת התאריך – רצונו הק' של הרבי היה שהמכתב יהיה אישי, ולכן הודפס בכל פעם מחדש (מפי המזכיר הרה"ח הרב בנימין שיחי' קליין). דומה כי בשנים האחרונות חל שינוי בנוהג הנ"ל, עקב התרבות העצומה של קהל הנישאים שביקשו את ברכת הרבי.

המכתב - השתתפות בחתונה

בהזדמנות (חול המועד פסח תשמ"ו) כשביקש סב דגול (הגאון רבי אפרים-אליעזר הכהן יאלעס (ז"ל)) את ברכת הרבי לנישואי נכדו שהתחתן תקופה קצרה קודם לכן, התבטא הרבי:

הרי כתבתי מכתב לקראת החתונה. כאשר אני כותב מכתב – הריני גם משתתף בכך. הייתי אפוא בחתונה!...

**עריכת 'שבע ברכות'
עלידי ה'רשת'**

בספר 'דוד עברי', על הגה"ח הרב דוד חנוני ע"ה (שבט תשס"ד), עמ' 410 – נדפס מכתבו של הרבי להרב חנוני (ששימש באותן השנים מנהל 'רשת אוהלי יוסף-יצחק') מיום ו' באלול תשי"ט כשב'נכתב בצידו' נאמר:

בטח ימים אלו תהיה חתונת האברך הנעלה הרב זוסיא שיי פאזנער, ומהנכון אשר כיוון שהיה שלח מכאן בהנוגע לענייני הרשת ביחוד, אשר הרשת תערוך "שבע ברכות" ביום המתאים ובמקום המתאים (באם אפשרי במקום עבודתו בקודש בשנת הלימודים הבאה עלינו לטובה), ובאופן שגם ההתוועדות תשמע תעמולה להכרחית חינוך על טהרת הקדש מואר בחום חסידותי, ומוכן אשר הוצאות התוועדות זו תהיה על-חשבון הכללי דמגבית המאוחדת, ובטח יבשר טוב גם בזה.

קול חתן וקול כלה

הרבי מורה למנהלי מוסדות חשובים באה"ק לקיים סעודת 'שבע ברכות' לחתנים שעסקו בעבודת הקודש □ "כאשר אני כותב מכתב – הריני גם משתתף בכך. הייתי, אפוא, בחתונה!" אמר הרבי לגאון הרב יאלעס ז"ל □ לקט מהתייחסויות והתבטאויות בנושאי שידוכין ונישואין

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

תשס"ה). והרבי הוסיף עוד: "בדיקת תפילין" ו"תהילים חודשי".

ברוח הדברים כתב הרבי לבחורה (שם):

בנוגע לשידוך – תנאי הראשון והעיקרי הוא שיהיה המדובר דתי ושומר מצוות,

על כל פנים – יתחיל בזה בפועל לפני גמר השידוך בהחלטה להתנהג כן תמיד.

"שמחת חתונה איננה סתם שמחה אלא שמחה נעלית ביותר שלכן כמה עניינים מתיריים בשעת חתונה, וכדאיטא בגמרא (בסוף מסכת סוטה) בהנוגע לזמן הגלות, שבחתונה מתבטלים גדרים אלו" – כך התבטא הרבי בשיחת י' בשבט תשכ"ט (שיחות-קודש תשכ"ט, כרך א, עמ' 315-314).

המשכת ברכה ליום החתונה

ולמה עולה החתן בשבת שלפני חתונתו? הנה דברים שביאר הרבי (בשבת-קודש פרשת צו תשמ"ה) תוך כדי הבהרת המושג 'שבת הגדול' ('התוועדות' תשמ"ה, כרך ג, עמ' 1637):

שבת שלפני החתונה, שאז עולה החתן לתורה, עניין של עלייה ("אויפרופעניש", "מירופט אים אויף"), מכיוון שבשבת זו נמשכת ברכה ליום גדול ונעלה – יום החתונה.

תנאי מוקדם

"דיבר הכתוב: אשה יראת ה' היא תתהלל. זאת אומרת: שתנאי הראשון בזה והעיקרי צריך להיות שהמדוברת שומרת תורה ומצוות בחיי יום יום יראת-שמים וכו'" – כתב הרבי לבחור (ששאל בנושא שידוך) בגוף כתב-יד-קודשו (הצילום בתשורה שטרך-האני, פורים קטן

הרביים. ובמילא, צריכים להשתדל למעט ככל האפשרי בשהות בדרך, ולהימצא יותר ב"בית-המרזח" ("קרעטשמע"), במקומו של הרבי, מתוך ידיעה ששם לא חסר מאומה. והרבי יהיה נביא, הרי הוא נביא, העיקר, וכאמור, ניגנו עתה ניגון זה (בוודאי כולם

חסידים אינם מתייראים. אם יש צורך שהרבי יהיה נביא, הרי הוא נביא, העיקר, שייתן מענה על העניינים שהחסידים שואלים ומבקשים ממנו

יודעים הניגון). [התחילו לנגן הניגון, ואמר: למה מנגנים רק כדי לצאת ידי-חובה, שינגנו ביתר חיות, ואחר-כך הפסיק עוד פעם ואמר שינגנו ביתר חיות. וניגנו בהתעוררות גדולה, וגם כ"ק ארמו"ר ניגן עם הקהל ונענע בחוזק בידו הק']. * * *

שייתן מענה על העניינים שהחסידים שואלים ומבקשים ממנו. ובנוגע לעניינינו: כיוון שנערכה התוועדות בקשר ליום ההילולא, ובה ניגנו גם ניגון המיוחס לחסידי ארמו"ר האמצעי, וכל אחד קיבל על עצמו ללמוד עניין באחד מספריו של ארמו"ר האמצעי – הרי זה נתינת פדיון שהרבי יעזור לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות. ואף-על-פי שעכשיו הרבי הוא באופן של הבדלה ("אפגעטראגן") מהעולם, מכל-מקום, ישפיע גם גשמיות, וייתן כוח לעשות מהגשמיות "בית אלוקים", בבחינת "והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלוקים".

בהמשך להאמור על-דבר נתינת פדיון (על-ידי הלימוד וההתוועדות), יש להוסיף, שנתנת פדיון היא לא רק בנוגע לעניינים רוחניים, אלא גם בנוגע לעניינים גשמיים, כי, אף-על-פי שרבינו הזקן באגרת-הקודש⁴³ שולל ההנהגה "לשאול בעצה גשמית כדת מה לעשות בענייני העולם הגשמי", משום שזה עניין ששייך רק "לנביאים ממש", הרי, חסידים לא התפעלו מזה... והמשיכו לשאול גם בנוגע לעניינים גשמיים, וכך נהגו גם חסידים גדולים ביותר.

ב. עניין זה שייך במיוחד להמדובר לעיל (ס"ז) אודות חתנים וכלות שעומדים להקים בית בישראל – שיש להם נתינת-כוח מיוחדת מהרבי (כתוצאה מהפדיון הנ"ל) שביתם יהיה "בית אלוקים", בית יהודי, בית חס ובית מואר. בית יהודי צריך להיות גם בית חס (שהרי

43) ריש סימן כב.
44) ראה סה"ש תורת-שלום עמ' 169. לקו"ד ח"ד תרסבא. וראה גם שיחת ש"פ שופטים תנש"א ס"ט ואילך (התוועדות תנש"א ח"ד ס"ע 196 ואילך).

45) ראה קרבן-העדה לירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. יפה ענף לפתיחתא דאיכ"ר ב. אוה"ת תצוה עמ' א'רנח. סה"מ תרמ"ו עמ' פד-פח. המשך תער"ב ח"ג עמ' א'שכב. סה"מ עטר"ת עמ' רנ. תרפ"ט עמ' 76.

יכול להיות בית יהודי שהוא בית קר, כמו שיכול להיות יהודי שהוא קר), וצריך להיות גם בית מואר, "א ליכטיקע שטוב", בית שמאיר את הסביבה כולה. והכוונה לזה – על-ידי פנימיות התורה שהיא המאור שבתורה⁴⁶:
מבואר בתורה-אור⁴⁶ שהצמצום הוא רק באור, אבל במאור לא שייך צמצום.

ומזה מובן גם בנוגע למאור שבתורה, פנימיות התורה – שלא שייך בה הגבלות, ועל-ידי יכולים להאיר את הסביבה כולה, וזהו ענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה".

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויצא, ט' בכסלו ה'תשי"א. יתורת-מנחם – התוועדות: ה'תשי"א חלק ב, עמ' 99-109 – בלתי מוגה)

מגאולת י' כסלו לגאולה השלימה

גאולה פרמית בשלושה עניינים

הגאולה דאדמו"ר האמצעי – שהיתה גאולה דכל עניין החסידות – תוכנה בפשטות הוא, שמבלי הבט על זה שלפני זה היה במאסר אצל אומות העולם, גלות בתוך גלות – הם (הגויים) הכירו בעצמם שצריך לשחררו ובפועל שחררוהו. שגאולה זו – כמו כל הגאולות האחרות דרבותינו נשיאינו, מתחיל מאדמו"ר הזקן, ולאחרי זה מהצמח-צדק עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בי"ב-ג' תמוז – מוסיפה עוד יותר בכידור האומות, עד שהם עצמם מכירים באמיתות התורה ואלוקות...
ומעשה אבות החסידות סימן לבנים – מזה מקבל כל יהודי כוח שתהיה אצלו "גאולה" בכל ענייניו, שנחלקים בכללות לג' עניינים הנ"ל: גאולה בעבודתו וקדושה, בלימוד התורה וקיום המצוות – שישתחרר מכל ההגבלות בזה, ולהוסיף בזה באופן דיילכו מחיל אל חיל, עד באופן שלא בערך, כך שבערך לזה נחשבת עבודתו הקודמת כ"מאסר" (הגבלה). על-אחת-כמה-וכמה גאולה בעבודת המלחמה שלו בעולם הזה; וגאולה מהניסיונות הקשים ד"מצרים".

לכן כדאי לקשר את חג הגאולה דיו"ד כסלו, עם הוספה – עד שלא בערך – בלימוד התורה וקיום המצוות, ובפרט על-ידי עריכת התוועדות בכל מקום, שיקבלו החלטות טובות בכל ענייני העבודה, כולל ובמיוחד – העניינים דבעל הגאולה – הפצת התורה והיהדות, והפצת המעיינות חוצה.

...ומכיוון שכל הגאולות קשורות זה בזה, שההחלטות טובות בכל עניינים אלה – יביאו מיד את הגאולה העיקרית – גאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויצא, י"א בכסלו תשי"ג; יתורת-מנחם – התוועדות: תשי"ג, כרך א, עמ' 454)

החזרה ממיאוי השליחות היא חלק מהשליחות

מיד בהתחלת מילוי השליחות, כשיעקב יוצא מבאר-שבע כדי ללכת לחרן – מבטיח לו הקב"ה (לא רק ש"אנוכי עמך ושמרתוך גו", אלא גם) "והשיבותיך אל הארמה הזאת", ועל-דרך זה בתפילתו של יעקב – שמבקש (לא רק ש"יהיה אלקים עמדי ושמרני גו", אלא גם) "ושבתי בשלום אל בית אבי".

...וההוראה מזה – בפשטות:

כאשר יוצאים למלא את השליחות דהפצת המעיינות חוצה, עד לחוצה שאין חוצה ממנו, "חרון אף של מקום בעולם" – יש לזכור שהכוונה אינה שיישאר, חס ושלום, במקום זה (גם כאשר נמצא במעמד ומצב נעלה כו'), כי אם, אפיים את מילוי השליחות, ולשוב אל בית אביו, היינו, שבכל פעולה ופעולה חדוד הוא ברצון לסיים את השליחות ולשוב אל בית אביו, "ושבתי בשלום אל בית אבי" – בהגאולה על-ידי משיח צדקנו מהמצב דגלינו מארצנו (בית אבינו).

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויצא, ז' בכסלו ה'תשמ"ח – ספר-השיחות תשמ"ח, כרך א, עמ' 127-125)

46) וירא יד.ב.
47) דובר גם אודות הביאור של אדמו"ר האמצעי בשער התפילה (נז,א ואילך) בעניין "הקשורים ליעקב" (פרשתנו ל,מב), בקשר ובשייכות לפנימיות התורה – חסר הביאור (המו"ל).
48) מכתב מהרי"ל מיאנאוויטש – נדפס בבית-רבי ח"ב פ"ב.
49) סיום התוועדות – חסר (המו"ל).